Badanie czynników determinujących poziom motywacji do studiowania u studentów uniwersytetów medycznych a poczucie identyfikacji z przyszłą rolą zawodową

A study of the factors determining motivational level to study of medical university students and a sense of identification with the future professional role

Mirosława Adamus^{1,A–F}, Mariusz Jaworski^{1,A–F}

¹ Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji, Grupa Uczelni Vistula, Warszawa

² Zakład Psychologii Medycznej, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Warszawa

A – koncepcja i projekt badania, B – gromadzenie i/lub zestawianie danych, C – analiza i interpretacja danych, D – napisanie artykułu, E – krytyczne zrecenzowanie artykułu, F – zatwierdzenie ostatecznej wersji artykułu

Pielęgniarstwo i Zdrowie Publiczne, ISSN 2082–9876 (print), ISSN 2451–1870 (online)

Piel Zdr Publ. 2017;7(3):199–205

Adres do korespondencji

Mirosława Adamus

e-mail: madamus@wum.edu.pl

Konflikt interesów

Nie występuje

Praca wpłynęła do Redakcji: 4.09.2016 r.

Po recenzji: 18.10.2016 r.

Zaakceptowano do druku: 12.04.2017 r.

Streszczenie

Wprowadzenie. Poziom motywacji do zdobywania swojej wiedzy medycznej jest jednym z istotnych czynników procesu przygotowywania kadry medycznej do pracy.

Cel pracy. Analiza poziomu motywacji do studiowania i jej związków z identyfikacją z przyszłą rolą zawodową u studentów uczelni medycznej.

Materiał i metody. Badanie przeprowadzono wśród 173 studentów w wieku 18–25 lat z wydziału lekarskiego, fizjoterapii oraz ratownictwa medycznego. Narzędzie badawcze stanowiła autorska ankieta umożliwiająca ocenę poziomu własnej motywacji do studiowania oraz identyfikacji z przyszłą rolą zawodową. Do analizy statystycznej wykorzystano program statystyczny SPSS 21. Przyjęto poziom istotności statystycznej $< 0,05$. Do analiz związków korelacyjnych między zmiennymi zastosowano współczynniki korelacji Spearmana (ρ).

Wyniki. Otrzymane wyniki badań własnych pokazały, że poziom identyfikacji z przyszłym zawodem medycznym wśród studentów biorących udział w badaniu był wysoki. Dodatkowo należy podkreślić, że w badanej grupie motywacja do studiowania wykazywała silną, dodatnią korelację ze stopniem identyfikacji z zawodem medycznym oraz nieco słabszą ze stopniem charakterystycznego obrazu przyszłej pracy zawodowej, a także spełnieniem oczekiwań związanych z podjętym kształceniem.

Wnioski. Identyfikacja z przyszłą rolą zawodową jest ważnym czynnikiem związanym z poziomem motywacji do studiowania zawodów medycznych. Aby dobrze wykonywać swój zawód, tj. postępować zgodnie z etyką i obowiązującymi regułami, należy identyfikować się z przyszłą medyczną rolą zawodową.

Słowa kluczowe: studenci, motywacja, ratownictwo medyczne

DOI

10.17219/pzp/70427

Copyright

© 2017 by Wrocław Medical University

This is an article distributed under the terms of the

Creative Commons Attribution Non-Commercial License

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Abstract

Background. The level of motivation to gain a specific medical knowledge is one of the important factors in the process of priming medical staff for work.

Objectives. The aim of the research was to analyze the level of motivation to study in medical university students and the relationship between their motivation and the identification with the future professional role.

Material and methods. The study was carried out in a group of 173 students of medicine, physiotherapy and medical rescue, aged 18–25 years. The research tool was the author's questionnaire enabling the assessment of the level of self-motivation to study and the identification with the future professional role. The statistical analysis was performed using the IBM SPSS Statistics 21 software. The applied level of statistical significance was $p \leq 0.05$. In order to examine the relation between the analyzed variables, the Spearman's rank correlation coefficient was used.

Results. The obtained results showed that the identification with the future medical profession among the students participating in the study was high. Additionally, it should be emphasized that in the examined group, the current motivation to study revealed a strong positive correlation with the level of identification with the future profession, and slightly weaker with the specific image of the work itself, as well as with the fulfillment of the expectations associated with the undertaken medical training.

Conclusions. The identification with the future professional role is an important factor affecting the motivation of medical university students. In order to perform the medical professional role properly, i.e. in accordance with ethics and the rules in force, it is crucial for a medical student to identify oneself with their future profession.

Key words: students, motivation, medical rescue

Wprowadzenie

Problematyka motywacji do studiowania oraz kształtowania poczucia identyfikacji z przyszłą rolą zawodową (kanonami jej wykonywania i etyką zawodową) stanowi ważny aspekt jakości kształcenia akademickiego na uczelniach medycznych. Warto zauważyć, że w przypadku zawodów medycznych oczekiwania społeczne są bardzo duże. Nierzadko są postrzegane jako misja niesienia pomocy innym z koniecznością pełnego zaangażowania w opiekę nad pacjentami i wspierania ich w trudnych sytuacjach utraty zdrowia lub zagrożenia życia.^{1,2}

W piśmiennictwie można znaleźć wiele danych eksperymentalnych dotyczących rodzaju motywacji decydującej o wyborze tego kierunku kształcenia.³ Badania pokazują, że w przypadku większości studentów motywacje, które decydują o dokonywaniu wyboru studiów, mają charakter autoteliczny, rzadziej instrumentalny, a jeszcze rzadziej zależą od innych, w tym także nieuświadomionych, czynników. Wśród przyczyn podejmowanych decyzji jest podawany także wpływ przypadku.^{4,5}

Można zatem stwierdzić, że procesy motywacyjne związane z wyborem tak specyficznych ról zawodowych wiążą się z uświadomionymi lub nieświadomymi bodźcami do działania w pożądanym kierunku i osiągania oczekiwanego efektu. Źródłem podejmowanej aktywności jest najczęściej konfiguracja czynników o charakterze psychologicznym, społecznym i biologicznym.⁶

Ważnymi motywami skłaniającymi do podejmowania działania i utrzymywania jego kierunku jest potrzeba własnego rozwoju oraz dążenie do wykorzystania w pełni posiadanego potencjału.^{6,7} Proces ten sprzyja budowaniu samooceny (obrazu własnej osoby), zarówno w sferze prywatnej, jak i zawodowej. Pełnienie określonych ról nie

przebiega w próżni, ale zależy od wielu czynników zewnętrznych, takich jak otoczenie kulturowe, warunki ekonomiczne, a w przypadku studentów także dostęp do nauki i placówek, które gwarantują wysoki poziom edukacji.⁷ Konfiguracja wyżej wymienionych elementów decyduje o zadowoleniu z szeroko rozumianego procesu studiowania: zdobywania określonej wiedzy i umiejętności, relacji interpersonalnych z wykładowcami (nauczycielami akademickimi) i społecznością studencką oraz miejsca, w którym odbywa się kształcenie.⁸ Z kolei konsekwencją pozytywnych emocji wynikających ze studiowania jest poziom kształtującej się tożsamości zawodowej, stopień identyfikacji z wybraną grupą pracowników medycznych i umiejętność współpracy w zespołach interdyscyplinarnych.

Z wielu teorii analizujących proces motywacji najpełniej przyczyny działania wyjaśniają nurty zwracające uwagę na potrzeby homeostazy oraz działań nastawionych na realizację celów.⁹

Pierwszy z nich (teoria homeostazy) zakłada, że jednostka dąży do utrzymania lub przywrócenia stanu równowagi wewnętrznej. Aby ją osiągnąć, konieczne jest zaangażowanie i adekwatna aktywność podmiotu, co łączy się z pozytywnymi emocjami.^{8,9} W przypadku pracowników medycznych osiąganie stanu równowagi to także możliwość wykorzystywania wiedzy i umiejętności zdobytych podczas procesu kształcenia, zarówno teoretycznego, jak i praktycznego.

Z kolei teoria celu (w kategoriach procesów poznawczych) odpowiada na pytanie dotyczące przyczyn podejmowanych działań.^{8,9} Aktywność jest zatem świadomym procesem, nastawionym na osiągnięcie oczekiwanego celu. Wykazano, że trudniej osiągalny cel, wymagający więcej wysiłku, pozytywnie wpływa na jakość działania. Jakość wykonywania trudnych zadań podnosi się również wtedy, gdy

istnieje możliwość samodzielnego wyboru i zdefiniowania celu. Efekt jest jeszcze lepszy, gdy ludzie akceptują stawiane im wyzwania, są informowani o postępach swojej pracy i nagradzani za osiągnięte wyniki.¹⁰ W tym procesie ważną rolę odgrywają osoby będące autorytetami i przełożonymi. Ich cechy osobowości, prezentowane postawy oraz wsparcie i zachęty zwiększają motywację do ukierunkowanego i efektywnego działania.¹¹

Celem pracy była analiza poziomu motywacji do studiowania i jej związków z identyfikacją z przyszłą rolą zawodową uwzględniająca perspektywę badanych studentów różnych kierunków uczelni medycznej. Przeprowadzone badanie dotyczyło również procesu kształtowania obrazu przyszłej aktywności zawodowej oraz stopnia zadowolenia z realizacji własnych oczekiwań w czasie kształcenia medycznego. Analizowano także powiązania między poziomem aktualnej motywacji a wymienionymi wyżej zmiennymi.

Materiał i metody

Badanie przeprowadzono wśród osób studiujących na różnych kierunkach medycznych, z których 33% stanowili studenci wydziału lekarskiego ($n = 56$), 40% – fizjoterapii ($n = 70$) oraz 27% – ratownictwa medycznego ($n = 48$). Łącznie zbadano 173 osoby w wieku 18–25 lat. Średni wiek respondentów wynosił 21 lat $\pm 1,3$ roku. Pod względem płci w badanej grupie dominowały kobiety – 62% badanych osób ($n = 110$), a pozostałe 38% stanowili mężczyźni ($n = 66$). Badanie miało charakter dobrowolny i anonimowy, przeprowadzono je na początku roku akademickiego.

Badane osoby otrzymały autorską ankietę, w której poproszono je o dokonanie oceny poziomu własnej motywacji do studiowania oraz stopnia identyfikacji z przyszłą rolą zawodową na 5-stopniowej skali: od najniższego poziomu (wartość 1) do bardzo dużego (wartość 5). Respondenci oceniali również swoje obecne wyobrażenie przyszłej pracy. W tym celu zastosowano analogiczną skalę: od „zdecydowanie nie mam” (wartość 1) po „zdecydowanie mam sprecyzowany obraz” (wartość 5) przyszłej pra-

cy. Realizację oczekiwań związanych z kształceniem akademickim oceniano na skali od 1 do 5 – odpowiednio od: „w bardzo małym” do „w bardzo dużym zakresie”. Ocena zadowolenia z kształcenia medycznego dokonywana na 5-stopniowej skali uwzględniała: 1) zadowolenie ze studiowanego zawodu medycznego, 2) zadowolenie z wyboru uczelni, 3) satysfakcję z kontaktów z nauczycielami akademickimi, 4) organizację nauczania, 5) jakość nauczania. Skala uwzględniała ocenę: od 1 – nie jestem zadowolony do 6 – jestem zadowolony w bardzo dużym stopniu.

Analizy statystyczne wykonano, wykorzystując program statystyczny SPSS 21. Za wystarczający przyjęto poziom istotności statystycznej wynoszący 0,05. Dokonano oceny rozkładu zmiennych z zastosowaniem testu Kołmogorowa-Smirnowa. Do sprawdzenia związków korelacyjnych między zmiennymi zastosowano współczynniki korelacji Spearmana (ρ).

Wyniki

Poczucie identyfikacji studentów z rolą zawodową pracownika medycznego i oczekiwania związane z podjętym kształceniem

Studenci identyfikowali się z zawodem medycznym w dość wysokim stopniu ($M = 4,12$; $SD = 0,75$), a ocena realizacji oczekiwań dotyczących kształcenia była powyżej przeciętnej ($M = 3,47$; $SD = 0,70$). Wartości tych zmiennych różniły się istotnie statystycznie (tab. 1).

Badając stopień spełnienia oczekiwań związanych ze studiami, respondenci byli najbardziej zadowoleni z wyboru studiowanego zawodu medycznego (wartość powyżej wysokiego poziomu: $M = 4,15$), nieco mniej, powyżej średniego poziomu, z wybranej placówki ($M = 3,55$) oraz jakości nauczania ($M = 3,35$). Również zadowolenie z kontaktów z nauczycielami było powyżej przeciętnego poziomu, średnia wartość $M = 3,31$. Najniższy stopień zadowolenia natomiast dotyczył organizacji nauczania ($M = 2,79$) – tabela 2.

Tabela 1. Charakterystyka uczestników badania pod względem identyfikacji z zawodem medycznym oraz realizacją oczekiwań związanych ze studiowanym zawodem

Table 1. The characteristics of the study participants with regard to the identification with medical profession and to the fulfillment of the expectations associated with the undertaken medical training

Parametr statystyczny	Identyfikacja z zawodem medycznym	Spełnienie oczekiwań związanych ze studiowanym zawodem medycznym	Z	p
M	4,12	3,47	6,88	0,001
SD	0,75	0,70		
Min.	2	1		
Maks.	5	5		

M – średnia, SD – odchylenie standardowe, Min. – najmniejsza odnotowana wartość, Maks. – największa odnotowana wartość, Z – wartość statystyki testu Wilcozona.

Tabela 2. Charakterystyka respondentów pod względem zadowolenia z wybranych aspektów kształcenia medycznego

Table 2. The characteristics of the respondents with regard to the satisfaction with chosen aspects of medical training

Parametr statystyczny	Zadowolenie z:				
	studiowanego zawodu medycznego	uczelni	kontaktów z wykładowcami	organizacji nauczania	jakości nauczania
M	4,15	3,55	3,31	2,79	3,35
SD	0,80	0,89	0,76	0,85	0,77
Min.	2	1	2	1	1
Maks.	5	5	5	5	5

M – średnia, SD – odchylenie standardowe, Min. – najmniejsza odnotowana wartość, Maks. – największa odnotowana wartość.

Motywacja do studiowania

Średnia wielkość obecnej motywacji do studiowania znalazła się w granicach między przeciętą a dużą ($M = 3,82$). Studenci zostali poproszeni także o dokonanie oceny, na ile ich motywacja zmieniła się w czasie, tj. od momentu rozpoczęcia kształcenia na uczelni do chwili badania (ocena o charakterze retrospektywnym). Według ich opinii poziom motywacji pozostał bez zmian (tab. 3).

Analizując czynniki związane z motywacją do studiowania, można stwierdzić, że najwyżej oceniono wpływ jakości nauczania ($M = 3,44$) oraz marki uczelni ($M = 3,26$). Nieco mniejsze znaczenie przypisano prestiżowi społecznemu studiowanego zawodu ($M = 3,20$), a najmniej znaczące (wg respondentów) były inne czynniki, wśród których studenci wymienili własne zainteresowania, zajęcia dodatkowe, w tym także udział w pracach kół naukowych (tab. 3).

Związki między badanymi zmiennymi

W analizowanej grupie aktualna motywacja do studiowania wykazała silną, dodatnią korelację z poczu-

ciem identyfikacji z wybranym zawodem medycznym ($\rho = 0,46$; $p < 0,01$), nieco słabszą ze stopniem sprecyzowania posiadanego obrazu przyszłej pracy zawodowej ($\rho = 0,27$; $p < 0,01$) oraz spełnieniem oczekiwań związanych z podjętym kształceniem medycznym ($\rho = 0,19$; $p < 0,01$) – tabela 4.

Przeprowadzone badanie wykazało również dodatni związek między poczuciem identyfikacji z wybranym zawodem a poziomem zadowolenia ze studiowanego kierunku ($\rho = 0,37$; $p < 0,01$) oraz poziomem zadowolenia z kontaktów z wykładowcami ($\rho = 0,18$; $p < 0,05$). W przypadku innych ocenianych czynników mogących wpływać na odczucia związane z procesem kształcenia, takich jak: marka uczelni, organizacja nauczania oraz jakość kształcenia, nie stwierdzono powiązań z poczuciem identyfikacji z przyszłą rolą zawodową (tab. 5).

Wystąpiła korelacja między oceną aktualnej motywacji a takimi czynnikami, jak: możliwość kontaktu z wykładowcami ($\rho = 0,17$; $p < 0,01$), organizacja nauczania ($\rho = 0,21$; $p < 0,01$) oraz innymi, tj. zainteresowaniami i udziałem w pracach kół naukowych ($\rho = 0,22$; $p < 0,01$). Czynniki takie jak prestiż społeczny studiowanego zawo-

Tabela 3. Charakterystyka respondentów pod względem nasilenia motywacji i czynników wpływających na poziom motywacji

Table 3. The characteristics of the respondents with regard to their motivation and to factors affecting it

Parametr statystyczny	Aktualna motywacja	Zmiana motywacji	Prestiż społeczny studiowanego zawodu	Marka uczelni	Kontakt z wykładowcami	Organizacja nauczania	Jakość nauczania
M	3,82	2,98	3,20	3,26	2,79	2,93	3,44
SD	0,80	0,95	1,23	1,17	0,96	1,03	0,92
Min.	1	1	1	1	1	1	1
Maks.	5	4	5	5	5	5	5

M – średnia, SD – odchylenie standardowe, Min. – najmniejsza odnotowana wartość, Maks. – największa odnotowana wartość.

Tabela 4. Związki aktualnej motywacji i identyfikacji z wybranym zawodem medycznym

Table 4. The relationship between the current motivation and the identification with a chosen medical profession

Zmienna	Współczynnik korelacji	Identyfikacja z zawodem medycznym	Obraz przyszłego zawodu	Spełnienie oczekiwań związanych z kształceniem medycznym
Aktualna motywacja	ρ	0,46	0,27	0,19
	p	0,01	0,01	0,01

ρ – współczynnik korelacji Spearmana, p – poziom istotności statystycznej.

Tabela 5. Związki między identyfikacją z zawodem medycznym a wybranymi aspektami kształcenia medycznego oraz czynnikami wpływającymi na poziom motywacji do studiowania**Table 5.** The relationship between the identification with medical profession and chosen aspects of medical training, as well as factors affecting the motivation to study

Analizowana zmienna		Poziom zadowolenia z różnych aspektów kształcenia medycznego, m.in.:				
		studiowanego zawodu medycznego	uczelni	kontaktu z wykładowcami	organizacji nauczania	jakości nauczania
Identyfikacja z zawodem medycznym	rho	0,37	0,09	0,18	0,08	0,10
	p	0,001	0,22	0,01	0,30	0,20
Analizowana zmienna		czynniki wpływające na kształtowanie motywacji do studiowania				
		prestż społeczny studiowanego zawodu	marka uczelni	kontakt z wykładowcami	organizacja nauczania	jakość nauczania
Identyfikacja z zawodem medycznym	rho	0,03	0,00	0,17	0,12	0,21
	p	0,69	0,98	0,03	0,11	0,01
Wiek	rho	–0,02	–0,02	0,22	0,07	0,03
	p	0,77	0,84	0,00	0,38	0,69

rho – współczynnik korelacji Spearmana, p – poziom istotności statystycznej.

du, marka uczelni, organizacja studiów i jakość nauczania nie wiązały się z poziomem motywacji badanych (tab. 5).

Z kolei wiek nie był bezpośrednio powiązany z poziomem motywacji, ale korelował z oceną znaczenia kontaktów z wykładowcami jako czynnikiem wpływającym na poziom motywacji do studiowania (rho = 0,22; p < 0,01) – tabela 5. Płeć nie wykazywała związków z żadną analizowaną zmienną.

Omówienie

Wyniki przeprowadzonych badań własnych wykazują istotne powiązania między motywacją do studiowania mierzoną podczas trwania studiów a poczuciem identyfikacji z przyszłą rolą zawodową. Osoby, które wysoko oceniły własną motywację do studiowania wybranego kierunku, również wysoko oceniły poczucie identyfikacji z rolą zawodową. Przedstawione wyniki są zgodne z doniesieniami innych badaczy, którzy wykazali istotny pozytywny związek zarówno między poziomem autonomicznej motywacji a osiągnięciami naukowymi, jak i identyfikacją ze studiowanym kierunkiem.¹² Badania te wykazały także powiązania motywacji z potrzebą kontynuowania nauki, w tym pogłębianiem specjalistycznej wiedzy w procesie ustawicznego kształcenia (co jest warunkiem koniecznym wykonywania zawodów medycznych).

Nie wszyscy badacze są jednak zgodni w ocenie roli poszczególnych czynników wpływających na poziom motywacji do studiowania na uczelniach medycznych. Waszkiewicz et al.¹ za najczęściej podawaną przyczynę wyboru studiów tego typu uznali chęć niesienia pomocy innym – 39% wskazań (motywacja o charakterze autotelicznym), nieco rzadziej były wymieniane różne motywy o charakterze instrumentalnym: gwarancja zatrudnie-

nia po studiach (21%), wysoki prestiż zawodu lekarskiego (13%), dobra sytuacja ekonomiczna lekarzy (9%) oraz tradycja rodzinna (7%). Aleksiejczuk²⁰ natomiast w badaniach z udziałem 363 studentów wykazał, że najczęstszym motywem skłaniającym do wyboru studiów medycznych były zainteresowania studentów, w dalszej kolejności chęć niesienia pomocy zdrowotnej ludziom, większe szanse znalezienia pracy oraz możliwość otworzenia własnej praktyki medycznej. Podobne wyniki otrzymali Kropiwnicka et al.²¹ w badaniach z udziałem 160 studentów kierunku lekarskiego i pielęgniarstwa. Badacze wykazali, że zainteresowanie medycyną było istotnym czynnikiem wyboru dla 90% studentów kierunku lekarskiego oraz 76,9% pielęgniarstwa.

Rozbieżności w badaniach analizujących rolę różnorodnych czynników determinujących poziom motywacji do studiowania zawodu medycznego skłaniają do dalszych badań weryfikacyjnych.^{10,12,13} Ważną kwestią pozostaje określenie, w jakim stopniu o wyborze tego kierunku studiów (a w dalszej perspektywie pełnieniu roli pracownika medycznego) decyduje motywacja wewnętrzna, a w jakim zewnętrzna. Badacze zwracają też uwagę na ważne z perspektywy studenta charakterystyczne zadania, które są realizowane podczas studiów. Studenci muszą pokonać obawy przed oceną, krytyką zarówno rówieśników, jak i nauczycieli. W sprzyjających warunkach skutecznie kształtują swoją samoocenę, poczucie własnej skuteczności w obszarach związanych z pełnieniem roli studenta. Podczas zajęć teoretycznych i praktycznych budują zintegrowany obraz własnych umiejętności zawodowych.¹² W dalszej kolejności dotyczy to obrazu własnej osoby w roli pracownika wykonującego wybrany zawód medyczny.

Uzyskane dane podkreśliły znaczenie niektórych zmiennej wpływających na poziom motywacji do studiowania kierunków o profilu medycznym. Są one powiązane

i tworzą konfigurację czynników zarówno o charakterze dyspozycji osobowościowych, jak i oddziaływań środowiskowych. Należą do nich z jednej strony poczucie identyfikacji z przyszłą rolą pracownika medycznego, umiejętności precyzyjnego określenia obrazu przyszłego zawodu oraz oczekiwania związane z podjętymi studiami, z drugiej natomiast warunki sprzyjające realizacji tych oczekiwań na wybranej uczelni, jakość nauczania i kontakty interpersonalne z wykładowcami. Uzyskane wyniki są zgodne z doniesieniami innych badaczy, którzy wskazują na istotne związki dyspozycji osobowościowych (m.in. poczucia własnej skuteczności) z poziomem motywacji do nauki oraz uzyskiwanymi ocenami.^{10,13} Najbardziej wartościową i trwałą w dążeniu do celu jest motywacja wewnętrzna rozwijająca się w środowisku sprzyjającym realizacji takich potrzeb, jak autonomia, możliwość zdobywania i utrwalania własnych kompetencji oraz wzmacnianie więzi w obrębie społeczności akademickiej (obejmującej rówieśników i nauczycieli).¹⁴ Jest to zgodne z teorią uwzględniającą dążenie człowieka do samorozwoju (samoaktualizacji), samoświadomości (także posiadanych umiejętności zawodowych) oraz tożsamości zawodowej.

Należy podkreślić, że ocena wpływu kontaktów z nauczycielami na motywację do studiowania zwiększa się wraz z wiekiem studentów i czasem studiowania. Osoby starsze, a więc studiujące dłużej, oceniają ten wpływ znacznie wyżej niż ich młodszy, krócej studiujący koledzy. Doniesienia innych autorów wskazują, że studenci są konfrontowani z licznymi czynnikami, które mogą zarówno negatywnie, jak i pozytywnie wpływać na ich motywację do dalszego studiowania. W tym aspekcie podkreśla się istotną rolę nauczycieli akademickich, którzy powinni umożliwić słuchaczom zdobycie niezbędnych umiejętności nie tylko merytorycznych, ale również etycznych, koniecznych do prawidłowego rozwoju poczucia tożsamości zawodowej.^{14,15}

Analiza związku między poziomem motywacji do studiowania a jakością kontaktu z nauczycielami akademickimi była przedmiotem wielu badań prowadzonych przez między innymi Menyhárta i Kormosa,²² Kormosa et al.²³ oraz White'a.²⁴ Podkreślali oni, że dobrej jakości kontakt z wykładowcami ma pozytywny związek z poziomem motywacji studentów do nauki. Niemniej jednak zauważono, że omawiana zależność występuje tylko wtedy, gdy grupa jest stosunkowo mała, daje poczucie akceptacji oraz intymności. Sprzyja to większej swobodzie w komunikowaniu własnych myśli, odczuć oraz różnych potrzeb edukacyjnych. Z kolei duża grupa może stanowić barierę przed jasnym i bezpośrednim wyrażaniem przez studentów własnych potrzeb i oczekiwań, co w dalszej perspektywie powoduje rozbieżności między oczekiwaniami studentów a stylem nauczania i negatywnie wpływa na poziom motywacji do nauki.^{23,24} Dodatkowo w przeprowadzonych przez Ryana i Deciego¹⁸ badaniach wykazano, że zakres posiadanej wiedzy i umiejętności wpływa z jednej strony na relacje z innymi studentami i nauczycielami, a z dru-

giej jest czynnikiem modyfikującym stany emocjonalne studentów.

Nie bez znaczenia pozostają dodatkowe zajęcia wykraczające poza formalny tok nauczania. Koła naukowe i inne aktywności są formą realizacji własnych zainteresowań. W piśmiennictwie podkreśla się, że udział w nieobowiązkowych zajęciach edukacyjnych umożliwia dostęp do większej ilości informacji, a tym samym poszerza zakres wiedzy podstawowych kursów nauczania. Regularne uczestnictwo w różnych zajęciach (np. wykładach, szkoleniach, treningach itd.) podejmujących tę samą tematykę z różnych perspektyw ma pozytywny wpływ na jakość przyswajanej wiedzy oraz umiejętności jej praktycznego wykorzystania.^{16,17}

Pozytywne oddziaływanie dodatkowych form aktywności edukacyjnej na kształtowanie poziomu motywacji u studentów można wyjaśnić zaproponowaną przez Higginsa teorią regulacji nacisku (Higgins's Regulatory Focus Theory). Zgodnie z nią realizacja własnych zainteresowań, udział w pracach kół naukowych zwiększają motywację, ponieważ wynikają z własnej decyzji – studenci „chcą” („promotion fokus”), a nie z obowiązkowego planu, czyli sytuacji, kiedy mają poczucie, że „muszą” („prevention fokus”) uczestniczyć w zajęciach.^{13,19}

W przeprowadzonym badaniu zmienne niezależne, jakimi są wiek i płeć, nie wykazują powiązań z poziomem motywacji. Nieco inne wyniki przedstawia Kusurkar et al.¹⁴ Stwierdzają oni, że kobiety charakteryzują się wyższym poziomem wewnętrznej (bardziej dojrzałej) motywacji niż mężczyźni. Do wyjaśnienia przyczyn tego zjawiska mogą posłużyć dane empiryczne prezentowane w ramach psychologii rozwojowej. Według nich u mężczyzn motywacja ulega trwałemu uwewnętrznieniu (internalizacji) około 24. roku życia, zatem studenci płci męskiej przez większą część swoich studiów prezentują mniej stabilną i dojrzałą formę tej ważnej dyspozycji osobowościowej.¹⁴ W przypadku mężczyzn osiągnięcie dojrzałej i wewnętrznej motywacji do pełnienia zawodu medycznego wiąże się nie tylko z warunkami studiowania sprzyjającymi kształtowaniu autonomii, w tym dokonywaniu autonomicznych wyborów, lecz także z dobrymi relacjami, zarówno z innymi studentami, jak i wykładowcami.

W wielu krajach odsetek kobiet studiujących na uczelniach medycznych jest znacząco większy niż mężczyzn i wynosi około 70%. Podobne dane dotyczą naszego kraju oraz przeprowadzonego badania, w którym 62% to kobiety, a 38% stanowią mężczyźni.

Ta konstatacja ma istotny wpływ na formy testów wstępnych na uczelnie medyczne. Według Pastora et al. należałoby badać poziom i rodzaj motywacji kandydatów na studia, ale zastosowanie takiej skali mogłoby spowodować wykluczenie znaczącej liczby mężczyzn z uczelni medycznych, co jeszcze bardziej sfeminizowałoby grupę pracowników medycznych.⁶

W zakresie zmiennej wieku należy podkreślić, że studenci (w miarę upływu czasu i nabywania doświadczeń)

bardziej cenią sobie bezpośrednie kontakty z wykładowcami i postrzegają te relacje jako czynnik wpływający na poziom motywacji.

Wnioski

Do wykonywania roli pracownika medycznego zgodnie z etyką i obowiązującymi regułami jest konieczny odpowiedni poziom identyfikacji z wybraną rolą zawodową. Poprzedzające pracę zawodową studia są okresem tworzenia i umacniania zrębów poczucia późniejszej tożsamości zawodowej. Zdobywanie specjalistycznej wiedzy i umiejętności podczas zajęć teoretycznych i praktycznych wiąże się z odpowiednim poziomem motywacji, która jest istotnym czynnikiem wpływającym na realizację zarówno celów autotelicznych (ważnych z perspektywy pacjentów, oczekujących pomocy i specjalistycznej opieki medycznej), jak i instrumentalnych (dotyczących realizacji wyznaczonych sobie celów).

Piśmiennictwo

1. Waszkiewicz L, Zatońska K, Einhorn J, Połtyn-Zaradna K, Gawel-Dąbrowski D. Motywacje wyboru studiów medycznych na przykładzie studentów Akademii Medycznej we Wrocławiu. *Hygeia Publ Health*. 2012; 47(2): 223–226.
2. Heszen I, Sęk H. Psychologia zdrowia. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 2007.
3. Poćwiardowski R. Społeczne uwarunkowania wyboru kierunku studiów przez studentów Instytutu Pielęgniarstwa PWSZ w Pile. [W:] Kształcenie zawodowe w teorii praktyce edukacyjnej, t. 2. Red.: Kusztełak A, Zduniak A. Poznań: Wyd. Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa; 2006.
4. Reykowski J. Emocje i motywacja. [W:] Psychologia. Red.: Tomaszewski T. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 1985.
5. Zimbardo Ph, Johnson RL, Maccan V. Struktura i funkcje świadomości. [W:] Psychologia. Kluczowe koncepcje. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 2010.
6. Pastor MA, López-Roig S, Sánchez S, et al. Analysing motivation to do medicine cross-culturally: The international motivation to do medicine scale. *Escritos de Psicología*. 2009; 2(2): 3–9.
7. Butler G, McManus F: Psychologia. Warszawa: Prószyński i S-ka; 1999.
8. Domagała-Kręcioch A, Wyżga O (red.). Współczesne wyzwania dydaktyki szkoły wyższej. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego; 2009.
9. Zimbardo Ph, Gerrig RJ. Psychologia i życie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 2002.
10. Nieuwhof MGH, Ten Cate OTHJ, Oosterveld P, Soethout MBM. Measuring Strength of Motivation for Medical School. *Med Educ Online*. 2004; 9: 16.
11. Artino AR Jr, Dong T, DeZee KJ, et al. Achievement goal structures and self-regulated learning: relationships and changes in medical school. *Acad Med*. 2012; 87(10): 1375–1381.
12. Sobral DT. What kind of motivation drives medical students' learning quests? *Med Educ*. 2004; 38(9): 950–957.
13. Stegers-Jager KM, Cohen-Schotanus J, Themmen APN. Motivation, learning strategies, participation and medical school performance. *Med Educ*. 2012; 46: 678–688.
14. Kusurkar RA, Ten Cate OTHJ, Vos CMP, Westers P, Croiset G. How motivation affects academic performance: A structural equation modelling analysis. *Adv Health Sci Educ*. 2012; 1–13.
15. Kusurkar R, Ten Cate OTHJ, Asperen M, Croiset G. Motivation as an independent and a dependent variable in medical education: A review of the literature. *Medical Teacher*. 2011; 33: e242–e262.
16. Millis R, Dysin S, Cannon D. Association of classroom participation and examination performance in a first-year medical school course. *Adv Physiol Educ*. 2009; 33: 139–143.
17. Crede' M, Roch SG, Kieszczyńska UM. Class attendance in college: a meta-analytic review of the relationship of class attendance with grades and student characteristics. *Rev Educ Res*. 2010; 80: 272–295.
18. Ryan RM, Deci EL. Self-determination theory and facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *Am Psychol*. 2000; 55: 68–78.
19. Higgins ET. Promotion and prevention: regulatory focus as a motivational principle. [In:] *Advances in Experimental Social Psychology*. Ed.: Zanna MP. San Diego, CA: Academic Press; 1998: 1–46.
20. Aleksiejczuk A. Motywy wyboru kierunku studiów medycznych w województwie podlaskim. *Med Og Nauki Zdr*. 2015; 21(4): 428–434.
21. Kropiwnicka E, Orzechowska A, Cholewska M, Krajewska-Kułak E. Determinanty wyboru zawodu, poziom aspiracji oraz plany na przyszłość studentów kierunku lekarskiego i pielęgniarstwa Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. *Probl Pielęg*. 2011; 19(1): 70–80.
22. Menyhart A, Kormos J. Angol szakos hallgatók nyelvtanulási motivációja. *Iskolakultúra*. 2006; 12: 114–125.
23. Kormos J, Csizér K, Menyhart A, Török D. Great expectations: The motivational profile of Hungarian English majors. *Arts and Humanities in Higher Education SAGE* 2008; 7: 65–82.
24. White NR. Tertiary education in the naughties: The student perspective. *Higher Educ Res Dev*. 2006; 25: 231–246.